

Zərifə Əliyeva - 100

Zərifə xanım Əliyeva və taleyi ondan ayrılmaz ömür-gün yoldaşı Ulu Öndər Heydər Əliyev eyni amalla xalqına, insanlara, vətəninə sədaqətli xidmət edərək bir-birinə mənəvi dəstək, stimül və enerji verən, bir-birini tamamlayan iki dahilik nişanəsi olan nurlu şəxslər olmuş, Azərbaycan xalqının tarixinə şərəflə öz adlarını yazmışlar.

Onlar milyonlarla insanın, sözün əsl mənasında, gözərinə, ömrünə, həyatına nur saçmışlar.

Tanınmış dövlət xadimi, əməkdar həkim Əziz Əliyevin ailəsində dünyaya gəlmiş Zərifə xanım gənc yaşlarından təhsildə uğurları, insanlarla rəftarı, davranışı ilə valideynlərini sevindirmiş, arzularını və ümidlərini doğrultmuşdur.

Ailənin qonaqları olmuş, Azərbaycan xalqının məşhur elm, təhsil, incəsənət, mədəniyyət xadimləri onun uşaqlıq və gənclik illərində öz izlərini qoymuş, gələcəkdə geniş intellektinə, insanpərvərliyinə və vətənpərvərliyinə təsirini göstərmişdir. Peşə seçmək yaşına çatdıqda Zərifə xanım bərdəfəlik və qətiyyətli özünü müqəddəs bir sahəyə, tibb elminə bağlayacağını müəyyən etmişdir.

O, Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun Müalicə-profilaktika fakültəsinə daxil olur. Burada oxuduğu illərdə Zərifə xanım məşhur müəllimlərdən dərslər alır, həm peşə üzrə mükəmməl biliklərə yiyələnir, həm də tibb sahəsində ilk təcrübələrini keçir. Eyni zamanda bu müəllimlərin onun üçün yalnız bilik mənbəyi deyil, həm də həyat məktəbi olmuşdur.

İnstitutu yüksək qiymətlərlə bitirmiş Zərifə xanım o illərdə ölkəmizi bünyən, əhali arasında geniş yayılmış ağır göz xəstəliyi olan traxoma ilə mübarizə aparmağa qoşulur və bu sahədə elmi fəaliyyətə başlayır, aspiranturaya daxil olur, praktiki həkim fəaliyyəti ilə yanaşı, elmi axtarımlarını davam etdirir. Beləliklə, müxtəlif göz xəstəliklərinin müalicə və profilaktik tədbirlərinin işlənilməsi üçün lazımlı işləməyə başlayır.

Zərifə xanımın göz həkimi olmağa istiqamətləndirilmiş və Azərbaycanda tibbin bu sahəsinin özlülünü qoymuş, inkişafında böyük rol oynamış Ummisə xanım Musabəyova gənc həkimin gələcəkdə məşhur tibb xadimi olacağını əvvəlcədən duyurdu. Ali məktəbdə aldığı mükəmməl biliklərdən Zərifə xanım kamil göz həkimi kimi görmə qabiliyyətini itirmiş insanlara işiq verir, onların göz problemlərini nuruyla bərpa edirdi.

Müdrüklər deyiblər ki, xoşbəxt o kəsdir ki, ürəyi başqaları üçün də çırpınır: Zərifə xanım da bu qəbildən olan insanlardan idi. Ona elmi, tibbi yardım və məsləhət üçün müraciət edən heç kəsə diqqətsiz, laqəy yanaşmazdı, bacardığı köməyi göstərirdi, gözü zədələnməsi xəstəyə əlindən gələnlə bütün biliklərini və ürəyinin hərərətini sərf edərək, görmə qabiliyyətini bərpa edər, bununla da həmin insanlara, sözün əsl mənasında, xoşbəxtlik bəxş edirdi. Odur ki, sadə, necib, xeyirxah və mərhəmətli olduğuna görə insanların böyük hörmətini qazanmışdı.

Zərifə xanımın elmdə ilk böyük nailiyyətləri məhz o zaman ölkəmizdə geniş yayılmış traxoma xəstəliyinə qarşı müalicəvi və profilaktik tədbirlərin şəkkili sahəsində olur. Görkəmli alimin yaxın rəfqəsi olan professor Zəhra xanım Quliyevanın dediklərinə görə, o ağır illərdə Zərifə xanım əməkdaşları ilə ucaq kəndlərdə, rayonlarda yaşayan və bu xəstəliyi düçar olmuş insanlarla bilavasitə yerlərdə görüşür, onları təmənənəsiz müayinə və müalicə edirdi. Bu zaman topladığı zəngin təcrübə onun traxoma xəstəliyinin aradan qaldırılmasına yönəlmiş yeni üsulların, vasitələrin işlənilməsinə və tətbiqi üçün dəyərli mənbə idi.

Eyni zamanda traxoma xəstəliyi geniş yayılmış ərazilərdə yaşayan göz həkimləri, xəstələr üçün, ümumiyyətlə, əhali arasında geniş maarifləndirici söhbətlər aparır və bu bələnin qarşısının alınmasının, profilaktikasının yollarını öyrədir, yorulmadan çalışır, insanların göz problemlərini nuruyla qaytarırdı.

Minlərlə xəstə üzərində sistemli müşahidələr, müayinələr aparmış Zərifə xanım ilk dəfə olaraq aşkar edir ki, o zaman yeni antibiotik kimi tanınmış sintomisin traxomanın müalicəsində böyük səmərə verə bilər. Odur ki, bu mövzuda məqalələr çap edilir, 1960-cı ildə namizədlik dissertasiyasını ərsəyə gətirir və SSRİ Ali Attestasiya Komissiyasının qərarı ilə oftalmologiya üzrə tibb elmləri namizədi elmi dərəcəsinə alır. Zərifə xanım minlərlə soydaşımızı bu ağır bələdən xilas edir və ölkəmizdə keçici, asanlıqla yayılan

Nurlu ömrün işığında

xəstəliyin kökünü kəsməyə nail olur. Bu, təkə tibbi problemin deyil, həm də ağır sosial problemin həlli idi.

Bir sıra ciddi elmi məsələlərlə yanaşı, Zərifə xanım ömrü boyu insanların peşə və iş sərəiti ilə bağlı əmələ gələn göz xəstəlikləri problemlərinə xüsusi diqqət yetirmişdir. Belə ki, o, bir sıra məsələlərə, o cümlədən yod-sənyə müəssisələrində, neft-kimyə və başqa sənyə sahələrində çalışan şəxslərin görmə orqanlarına təsir edən amillərə əsas diqqəti yönəltmiş və dəyərli tövsiyələr vermişdir. Həmin illərdə Zərifə xanım Bakının və Sumqayıtın bir sıra sənyə müəssisələrində, o cümlədən şin zavodunun sexlərində və laboratoriyaya şəraitində geniş sistemli elmi müşahidələr və təcrübələr aparmışdır. Oftalmologiya sahəsində ilk dəfə imza atmış nəticələri idi, o cümlədən gözün peşə xəstəlikləri kimi mühüm sahəni dünya səviyyəsində təqdim etmiş və ölkəmizdə geniş praktiki göstəricilərə nail olmuşdu. Alim bu problemin müxtəlif aspektlərinin öyrənilməsinə gözəçarpan uğurlar əldə etmişdir. Onların çoxu birbaşa ölkəmizin sənyə və kənd təsərrüfatı ilə bağlı idi. Belə ki, zərərli iş prosesinin, o cümlədən pambıq yığanların sağlamlığına təsir edən kimyəvi maddələrin minlərlə insanın sağlamlığında törətdikləri fəsadları araşdırıb, bunun qarşısını almaq üçün xüsusi gözlərin qorunması üçün belə konkret sanitariya-gigiyenik tövsiyələri müxtəlif sahələrdə çalışan əməkdaşlara çatdırmışdır ki, bu da onların sağlamlığının qorunmasına xidmət etmişdir. Eyni zamanda elmi araşdırmaların yüksək praktiki əhəmiyyətini, səmərəsini şərtləndirmişdir.

Gənşmiş klinik, təcrübə tədqiqatları nəticəsində Zərifə xanım zərərli maddələrin görmə orqanına təsirinin əsas qanunauyğunluqlarını müəyyən etmişdir. Bu, oftalmologiya elmində tam yeni nəticə idi. Beləliklə, Zərifə xanım bu sahəni yalnız ölkəmizdə deyil, dünya miqyasında oftalmologiyada ilk dəfə yeni problem kimi qaldırılmış və dəyərli elmi-praktiki nəticələrə həllinə nail olmuşdur.

Zərifə xanımın ən çox yayılmış göz xəstəliyi olan konyuktivit, onun diaqnostikası, müalicəsi, aradan qaldırılması və profilaktikası, yeni yoxludan qorunması ilə bağlı çoxsaylı elmi işləri və məqalələri olmuşdur. "Gözünü qoruyun: kəskin konyuktivitlər" adlı 1981-ci ildə "Kommunist" qəzetində çap olunmuş maraqlı məqaləsində bu xəstəliyin viruslu formaları haqqında, onların yayılması, fəsadları ilə bağlı geniş maarifləndirici məlumatlar verir və yazır: "Bu haqda sanitariya-gigiyenik əsaslarla bütün respublikanın əhalisini bələd etməyə vacibdir". Beləliklə, o, belə hallarda insan gözünün qorunmasının zəruriliyi, qaydaları haqqında

geniş məlumat verir, əhalini məsuliyyətə maarifləndirir.

Zərifə xanımın maraqlı geniş bibliografiyasını, məqalələrini və çıxışlarını mətini oxuduqca, həm də homkarlarından eşitdiklərinə, rəylərinə, aşkar görürük ki, o, həqiqətən, həyatını həsr etdiyi oftalmologiya üzrə alim və praktiki həkim olaraq, həm də tibbin təşkilatçısı və təbliğatçısı kimi geniş intellektə, güclü yaradıcılıq enerjisinə malik bir şəxs idi. Yeni ideyaları, onların gerçəkləşməsinin həllini tapmaq və təcrübədə reallaşdırmaq məharəti yalnız belə xüsusiyyətlərə malik şəxsə mənsub ola bilərdi. Bu haqda çox yazmaq olardı, mən yalnız onun bir neçə xüsusi əhəmiyyətli və maraqlı kəsb edən innovativ, itirici səviyyəli nəticələrinə diqqət cəlb etməyə istərdim. Bunlar həm də Azərbaycan elminin nüfuzunu dünya səviyyəsinə qaldırması, dünya elminə dəyərli töhfələr vermişdir.

Azərbaycanda oftalmologiya sahəsində yeni, müasir üsullardan olan iridodiagnostikamın, yeni gözün selikli qışığında gözün sothinə baxdıqda müşahidə olunan dəyişikliklər əsasında insanın daxili orqanlarında xəstəliyi müəyyən etmək, onun elmi əsaslandırılması və təcrübədə tətbiq olunması üzrə də Zərifə xanımın dəyərli tövsiyələri maraqla qarşılanmış və dəyərləndirilmişdir. Alimin müəllifi olduğu işlərin nəticələri 12 monoqrafiyada, dərslərdə və dərslər vəsaitlərində, 200-ə qədər elmi nəşrdə, bir ixtira və 12 səmərələşdirici təkliflə özünə yer tapmışdır.

Fəaliyyəti dövründə Zərifə Əliyeva həm də praktik həkim kimi uğurlu corrahiyyə əməliyyatları aparır, xəstələrə məsləhətlər verir. Bununla yanaşı, o, göz xəstəlikləri üzrə təkmilləşdirmə kurslarında dinləyici olan həkimlərlə də həm pedaqoji, həm də geniş auditoriyalarda, əhali arasında, icmalarda maarifləndirmə işi aparırdı. Zərifə xanım öz fəaliyyəti və elmi yenilikləri ilə Azərbaycan oftalmologiyasının adını dünyada yüksəkələrə qaldırılmışdır.

1977-ci ildə onun təşəbbüsü ilə fəal üzvü olduğu, Bakıda Ümumittifaq Oftalmoloqlar Elmi Cəmiyyəti İdarə Heyətinin ilk plenumu keçirilmişdir. Dünyaşöhrətli alimlərin və mütəxəssislərin iştirak etdiyi bu mötəbər tədbir Azərbaycanda tibb elminin bu sahəsinin gələcəyi, onun inkişafı naminə ən tanınmış elmi mərkəzlərlə birgə tədqiqatların aparılması, peşəkar kadrların hazırlanması üçün böyük imkanlar yaratmışdı. Xüsusi əhəmiyyət kəsb edən bu tədbirin ərsəyə gəlməsində Zərifə xanımın uğurlu təşkilatçılıq məharəti Azərbaycan və xarici mütəxəssisləri heyran etmişdir.

Azərbaycan oftalmologiya elminin yüksəlişində böyük xidmətlərin, funda-

mental elmi əsərlərin müəllifi olan Zərifə xanım gənc alimlərin yetişdirilməsinə yönəlmiş mühüm işlər görmüşdür. Onun tibb elmi və səhiyyə sahəsində çoxşaxəli, səmərəli fəaliyyəti xalqımız və dövlətimiz tərəfindən öz layiqli qiymətini almışdır. Böyük xidmətlərinə, çoxillik elmi-tədqiqat işlərinin nəticələrinə görə, professor Zərifə xanım Əliyeva 1983-cü ildə Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçilmişdir. Zərifə xanımın fəaliyyətinə daim yüksək qiymət verilməsi, o, bir sıra orden və medallarla təltif olunmuş, Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür.

Görkəmli alimin əldə etdiyi elmi nəticələr xarici, o cümlədən Rusiyanın bu sahədə aparıcı alimləri tərəfindən oftalmologiya elminin inkişafında həttə dünya əhəmiyyətli yeniliklər kimi tanınmışdır. Bu isə hər alimə nəsih olmur. Elmi nailiyyətlərinə görə Zərifə xanım SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının yüksək M.İ. Averbax adına mükafatı ilə təltif olunmuşdur.

Bu uğurların səbəbi isə həm seçdiyi sahə üzrə böyük elmi fəaliyyəti, axtarımları, nəticələri, tapıntıları, həm də bunları təcrübədə tətbiq edib, minlərlə insana gözünü nuruyla qaytarması olmuşdur.

Görkəmli oftalmoloq alim Zərifə xanımın həyatı əməli və həkim mövqeyi bu gün də bir örnekdir. O deyirdi: "Yalnız o şəxs əsl həkimdir ki, xəstənin ağrıların məhz özünün ağrılar hesab edir. Belə bir həkim üçün hər dəfə xəstəni qəbul etmək, hər dəfə xəstəyə düçar olmuş insanla söhbət etmək, həm xəstə qarşısında, həm də cəmiyyət qarşısında, ən başlıcası isə öz vicdanı qarşısında əxlaqi məsuliyyət deməkdir".

O, hesab edirdi ki, həkim xəstənin ən yaxın dostu olmalıdır.

Bir çox ictimai tədbirdə, o cümlədən tibbi biliklərin təbliğinin təkmilləşdirilməsi mövzusunda respublika elmi-praktik konfransında (1982-ci ildə) əsl həkimin siması haqqında çıxışında öz fikirlərini belə paylaşmışdır: "Həkim yer üzündə həyat naminə, insanın sədəti naminə işləyir, zəhmət çəkir, öz məhrəbliliyi və həssaslığı, professional biliyi və müstəsna əməksevərliyi, təmənənəsizliyi və mənəvi gözəlliyi ilə fərqlənə bilər".

Əgər soruşsalar, həkimin fəal həyat mövqeyi hansı mənəvi bünövrəyə əsaslanır, iki kəlmə ilə belə cavab vermək olar: xəstəyə münasibət bünövrəsinə! Əsl həkim o həkimdir ki, xəstə əzab çəkəndə o da əzab çəkir, sağalmaq üçün qaydadan adamın təbassümünü özü üçün ən yüksək mükafat sayır...

"Vicdan bizim baş hakimimiz, həkim etikasının başlıca və həlledici çəhətidir. Həkimlərin xəstənin qarşılıqlı münasibətidir. Əsl həkimin mənəvi siması yüksək

peşə mədəniyyəti və mənəvi mədəniyyətdir, mənəvi paklıq, təmənənəsizlik və vicdanlılıq, fədailikdir". Bunlar Zərifə xanımın ömrü boyu əməli etdiyi həyat kredosu idi.

Zərifə xanımın elmi tədqiqatları və elm təşkilatçısı kimi fəaliyyəti ilə yanaşı, Zərifə xanım ölkəmizdə və onun hüdüdlərindən kənarında da geniş ictimai fəaliyyəti ilə tanınmışdır. O, keçmiş SSRİ Oftalmoloqlar Cəmiyyəti Rəyasət Heyətinin, "Sovet Sülhü Müdafiə Komitəsinin" üzvü kimi fəaliyyət göstərirdi və bu nüfuzlu qurumlarda Azərbaycanın problemlərini, müharibədən çəkdiyi əzabları, həm də müntəzəm sülh təşəbbüslərini dünyaya çatdırırdı. Zərifə xanım həttə həmin illərdə qadın hərəkatının və sülh hərəkatının ön sıralarında olan ictimai-siyasi xadim kimi nüfuz qazanmışdır.

Zərifə xanımın hər bir əməli onun istedadı, zəhmətsevərliyi, tələbkar, məsuliyyətli, nizam-intizamlı həyatı, insanpərvərliyi və vətənpərvərliyi, bir sözlə, onun fərqli keyfiyyətlər, dəyərlər çələnginin sahibi olan bir şəxs olduğunu təsdiqləyir. Bütün bunlar göstərir ki, geniş elmi, praktiki, ictimai xadim kimi fəaliyyəti ilə yanaşı, Zərifə xanım dəyərli insani keyfiyyətləri ilə də fərqlənirdi. Məhz bu xüsusiyyətlərinə görə Ulu Tanrı Zərifə xanımın fenomenal, dahi şəxs olan Heydər Əliyevin ölüvi məhəbbəti ilə mükafatlandırmış və dahiliyindən ona pay vermişdir.

Müstəqil dövlətimizin banisi, xalqımızın Ulu Öndəri, dünyaşöhrətli dövlət və siyasi xadim, ölçüyəgəlməz xidmətləri olan şəxs ömür-gün yoldaşı oldu da, Zərifə xanım təvəzökarlığı, danışıqlı, nitq mədəniyyəti, sadəliyi, insanlarla davranışı, seçdiyi insani dəyərlərə daha məsuliyyətlə yanaşması ilə fərqlənirdi.

O, ömür-gün yoldaşına sədaqətli, vəfali dost, övladlarına, ailəsinə, nəvələrinə məhrəblən və qayğıkeş ana, nənə, xalqına müzəffər sərkərdə bağışlayan ana kimi insanların böyük hörmətinə malik idi. Zərifə Əliyeva Heydər Əliyevin məsləkdaşı və etibarlı dayağı olmuşdur. Zərifə Əliyeva Heydər Əliyevlə birgə həyatını sevərək və sevilərək yaşamışdır. Bu haqda Ulu Öndər özü belə demişdir: "O, yaxşı ana, vəfali ömür-gün yoldaşı, intellektual keyfiyyətləri çəm halda özündə birləşdirən ziyalı, dünya tibb elminə əvəzolunmaz töhfələr verən həkim-oftalmoloq idi".

O, bozun ağır iş günündən sonra ağıllı, təmkinli məsləhətçisi, təbessümü, xoş sözləri ilə Heydər Əliyevin əhvali-ruhiyyəsinə gərginliyi aradan qaldırmaq bacarırdı, onun sağlamlığını qoruyurdu. Ailə üzvlərinin xatirələrinə görə, o, evdə hər zaman yüksək əhvali-ruhiyyə, məhrəblənçilik yaradırdı.

Zərifə Əliyeva Azərbaycan dövlətinə, xalqına iki Prezident bəxş etmiş ailənin

xanımı olmuşdur. O həm Ulu Öndər Heydər Əliyevin həyat yoldaşı, həm də müzəffər Prezidentimiz İlham Əliyevin anası olaraq ailənin möhkəm və uzunömürlü lüyünün qarşılıqlı məhəbbət, sədaqət, əqidə və saflıq üzərində qurulmuş zəmanəti olmuşdur.

Ulu Öndərin Zərifə xanımın xatirəsinə həsr olunmuş gecədə çox kövrəkliliklə söylədiyi kimi: "...Mənim üçün o, birinci növbədə böyük bir insan idi. Zərifə xanım sədaqətli həyat yoldaşı, çox məhrəblən ana, mənim ailəmi, mənim uşaqlarımı, mənim nəvələrimi yaşadan, böyüdüən bir fədakar insan kimi qəlbimdə yaşayır..."

Cənab İlham Əliyev anasının 90 illik yubileyində bu sözləri demişdi: "Zərifə xanım böyük lider, Ulu Öndər Heydər Əliyevin ömür-gün yoldaşı idi. Bütün işlərdə ona dayaqlı olurdu, onu dəstəkləyirdi. Ailəmizdə olan ab-hava, mühit, valideynlərin arasında olan münasibətlər, əlbəttə ki, bizi də təbiiyə edirdi. Yəni ailədə təbiiyəni valideynlərin münasibətlərini görərdək alırdıq. Əlbəttə, 1970-ci illərdə - Heydər Əliyev Azərbaycanda birinci katib vəzifəsində işlədiyi dövrdə Heydər Əliyevin həyat yoldaşının əlbəttə ki, müxtəlif imtiyazları və üstünlükləri ola bilərdi. Ancaq Zərifə xanım çox sadə bir insan idi, heç vaxt büruzə vermirdi ki, Heydər Əliyevin - birinci katibin həyat yoldaşıdır. Həmişə onun yanında sadə insanlar olurdu. O, həmişə sadə insanların əhatəsində olurdu. Çox təvəzökar idi".

Zərifə xanımın fəaliyyəti hər zaman insanlara yönəlmiş xeyriyyəçiliklə bağlı olub. Onun simasında yüksək mədəniyyət, əsl ziyalı, alicənablıq - bütün bu gözəl amillər birləşmişdi. Tam əminliklə demək olar ki, Zərifə Əliyeva Azərbaycan xanımına xas olan bütün xüsusiyyətləri özündə toplamışdır. Milli dəyərlərimizə əsaslanmış ailə ənənələri, bir-birinə ən çətin gündə belə dayaqlı olmaq bu gün də hər bir azərbaycanlı ailəsi, xüsusilə də gənc ailələr üçün böyük örnək və kamillik məktəbidir.

Təəssüf ki, Zərifə xanımın həyatı çox uzun sürmədi, tez qırdı. Lakin o, qısa dövrdə böyük ömürlərə sığmayan şərfəli və mənəvi bir həyat yaşadı. Onun əməlləri, adı bu gün də nöinki yaxınlarının və homkarlarının, hər bir soydaşımızın xatirəsində qalır. Bu gün də Zərifə xanımın vaxtilə yaşadığı küçə, Azərbaycana böyük töhfəsi olan Milli Oftalmologiya Mərkəzi, paytaxtda və regionlarda bir çox təhsil və səhiyyə ocaqları onun adını daşıyır.

Azərbaycanı dünyada tanıdan, ölkəmizin hortorofli uğurlu inkişafına nail olan və bəyraqımızı daim zirvələrdə yüksəldən möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin insanlara yönəlmiş fəaliyyəti, vətənpərvərliyi, insanpərvərliyi, ailəsinə münasibəti də şübhəsiz ki, valideynlərinin təsiri altında yetişməsinə olmuşdur.

Heydər Əliyev və Zərifə Əliyevanın - bu dahi şəxsiyyətlərin varisi olan, müstəqil dövlətin yaranmasında və inkişafında ölçüyəgəlməz xidmətlərinin şah əsəri - dünyaya bəxş etdikləri, zəngin genetik köklərin varisi İlham Əliyev xalqımızın ümid çarığı kimi Prezident vəzifəsində işğaldə qalmış torpaqlarımızı azad etdi, ərazi bütövlüyümüzün bərpasına nail oldu və atasının məzarı önündə "Mən xoşbəxtəm ki, ata vəsiyyətini yerinə yetirdim" deyərək, valideynlərinin ruhunu, xalqımızı bir daha şərfələndirdi.

Adlarını Azərbaycan tarixinə yazmış Heydər Əliyev və Zərifə Əliyeva əbədiyyət haqqını qazanmışlar.

Bu ailənin ənənələri yaşadan, səhiyyəmizin, təhsilimizin, mədəniyyətimizin inkişafına böyük töhfələr verən Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın fəaliyyəti də xalq tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Tanınmış ailənin övladı və daha sonra belə nüfuzlu bir ailənin gəlini olan Mehriban xanımın bugünkü geniş, çoxşaxəli fəaliyyəti də müasir dövrdə Azərbaycan xanımının simasını dünyaya layiqincə tanıdır.

Bakıdakı Fəxri xiyabanda Zərifə xanımın sanki arxasında dağ kimi durmuş Heydər Əliyevin özəmətli abidəsi xalqımızın və şəhərimizin müxtəlif ölkələrinə gələn gələcəyə xarici qonaqların ziyarətgahına çevrilmişdir.

Bu il anadan olmasının 100 illiyini qeyd etdiyimiz əbadiyaşarlıq haqqını qazanmış Ulu Öndər Heydər Əliyev və Zərifə xanım Əliyeva nəsil-nəsil hər bir azərbaycanlımın ürəyində silinməz iz qoymuşlar. Bu dahilərdə daim fəxrli ürəklərimizdə yaşayacaqlar.

Elmira SÜLEYMANOVA,
Azərbaycan Respublikasının
Ağsaqqallar Şurasının sədr müavini,
professor

